

มีด้วยหรือ? ผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่โปร่งใสในกองทุนสื่อฯ

“กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์” เป็นอีกกลไกหนึ่งที่จะพัฒนาการสื่อสารมวลชนในประเทศไทย โดยมีการตราพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2558 ออกมารองรับ โดยกองทุนฯ นี้ได้รับเงินเป็นทุนประเดิมจากรัฐบาลและเงินจัดสรรจากกองทุนวิจัยและพัฒนา ของ กสทช. เพื่อนำไปสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อฯ ที่ขอรับการสนับสนุนเข้ามา

และในแต่ละปี กองทุนฯ จะต้องรายงานผลการดำเนินงานประจำปีต่อคณะรัฐมนตรี สมาชิกแทนราษฎรและวุฒิสภา ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 33 ของ พ.ร.บ.ฯ ซึ่งรายงานประจำปี 2567 นั้น ได้นำเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมวุฒิสภา เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2568 ที่ผ่านมา

โดยสรุปการใช้จ่ายเงินงบประมาณของกองทุนฯ ประจำปี 2567 กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มีวงเงินงบประมาณจำนวน 572,400,000 บาท

เบิกจ่ายจริง 119,743,487.64 บาท ร้อยละ 20.92 เป็นงบฯ ผูกพันข้ามปีงบประมาณ

406,804,122.72 บาท ร้อยละ 71.07 รวมการใช้จ่ายเงิน 526,547,610.36 บาท ร้อยละ 91.99 งบประมาณคงเหลือ 45,852,389.64 บาท ร้อยละ 8.01

นอกจากนี้ ยังมีรายการงบประมาณที่ผูกพันปีงบประมาณ 2564-2566 จำนวน 423,721,227.20 บาท เบิกจ่าย 356,355,199.20 บาท คิดเป็น ร้อยละ 84.10 ยกเลิก/คืนงบรวม 32,286,925.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.62 คงเหลืองบประมาณผูกพันยกไป 35,079,103.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.28

การสนับสนุนงบปีงบประมาณ 2567 ประเภทเปิดรับทั่วไป มีกรอบวงเงิน 80 ล้านบาท จำนวนเงินที่ยื่นเสนอ 1,843.23 ล้านบาท จำนวนเงินที่อนุมัติ 84.75 ล้านบาท จำนวนโครงการที่ยื่นเสนอ 566 โครงการ จำนวนโครงการที่อนุมัติ 47 โครงการ ประเภทเชิงยุทธศาสตร์ กรอบวงเงิน 180 ล้านบาท จำนวนเงินที่ยื่นเสนอ 3,211.19 ล้านบาท จำนวนเงินที่อนุมัติ 174.23 ล้านบาท จำนวนโครงการที่ยื่นเสนอ 537 โครงการ จำนวนโครงการที่อนุมัติ 60 โครงการ

ประเภทความร่วมมือ กรอบวงเงิน 40 ล้านบาท จำนวนเงินที่ยื่นเสนอ 188.05 ล้านบาท จำนวนเงินที่อนุมัติ 39.93 ล้านบาท จำนวนโครงการที่ยื่นเสนอ 34 โครงการ จำนวนโครงการที่อนุมัติ 8 โครงการ

ผลงานเด่น กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ประจำปี 2567 อาทิ

- ละคร มนต์รักกันตรึม ออกอากาศทางช่อง one31 และช่องทางออนไลน์ (YouTube)
- รณรงค์สร้างพฤติกรรมร่วมเชิงบวก ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อแก้ปัญหาที่ต้นเหตุผ่านการสร้าง “วัฒนธรรม ใหม่ ในการคอมเมนต์”
- ผลិតศิลป์วิดีโอบอกเล่าเรื่องราวของ “รถแห่ มนต์รักกันตรึมของภูมิภาคอีสาน”
- รายการการ์ตูนแอนิเมชัน Lucky Planet คู่ขวัญเล่าวิทย์ ปี 2
- รายการสารคดีเชิงท่องเที่ยว “Multi Thailand 100 ที่มา หลากหลายเรื่องราว”
- สารคดี “บางเรื่องในโลกต้องรู้ (The Secret Guide) เป็นต้น

ภายหลังการนำเสนอรายงานของกองทุนฯ สมาชิกวุฒิสภา ได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นสรุปได้ว่า

จากรายงานพบว่า มีโครงการที่ได้รับการสนับสนุนรวมทั้งสิ้น 115 โครงการ ภายใต้กรอบของการพัฒนาการเรียนรู้ผ่าน

สื่ออย่างครบวงจร มีหลายโครงการ มุ่งเน้นการพัฒนาสื่อเพื่อการศึกษา

อย่างไรก็ดี ควรให้ถึงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งมักมีข้อจำกัดในการเข้าถึงองค์ความรู้ที่มีคุณภาพ

สำหรับโครงการต่างๆ เห็นว่าส่วนใหญ่ผลิตจากนิติบุคคล และบุคคลธรรมดา ขณะที่สถานศึกษากลับมีสัดส่วนของโครงการค่อนข้างน้อยเพียงร้อยละ 2 เท่านั้น

กรณีพิจารณาส่วนงบการเงินของกองทุน พบว่าใช้กับค่าบริหารจัดการ และโครงการที่กองทุนดำเนินการเองซึ่งคิดเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง ขอสอบถามว่า โครงการที่กองทุนดำเนินการเองนั้นมีลักษณะอย่างไร มีผลสัมฤทธิ์หรือผลกระทบอย่างไร และเป็นไปตามแนวทางยุทธศาสตร์ที่ระบุไว้หรือไม่

โครงการทั่วไปที่ยื่นขอรับการสนับสนุนกลับได้รับการอนุมัติน้อย

และในส่วนของการที่เสนอเป็นจำนวนมาก มีการพิจารณาผู้เหมาะสมที่จะได้รับทุนอย่างไร

ควรดำเนินการให้มีความโปร่งใสโดยเปิดเผยรายชื่อผู้ขอทุน เหตุผลในการอนุมัติหรือไม่อนุมัติ ตั้งระบบอุทธรณ์อย่างไร มีประสิทธิภาพ

กรณีโครงสร้างและหลักเกณฑ์การพิจารณาผู้รับทุน เป็นลักษณะที่ผู้ยื่นขอทุนทั้งรายเล็กและรายใหญ่ ทั้งที่มีศักยภาพต่างกันอย่างชัดเจน ยังอยู่ในกลุ่มเดียวกัน การที่โครงการจากบริษัทขนาดใหญ่ได้รับทุนมากกว่าองค์กรชุมชน หรือกลุ่มชาติพันธุ์ สะท้อนถึงความไม่เท่าเทียม ในเชิงโอกาส

และโครงการผลิตสื่อต่างๆ ของกองทุนมีการเผยแพร่ไปยังแพลตฟอร์มของต่างประเทศ บ้างหรือไม่

ภายหลังที่สมาชิกวุฒิสภาอภิปรายแสดงความคิดเห็นแล้ว ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ (ชนกร ศรีสุขใส) ตอบชี้แจงต่อที่ประชุม สรุปได้ว่า

การจัดสรรสัดส่วนทุนและแนวทางการพิจารณาข้อเสนอกองทุนตั้งกรรมการจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก จำนวน 5 คน ในการตัดสินพิจารณาให้ทุนแก่บริษัทเอกชนหรือกลุ่มผู้เสนอผลงาน

ปัจจุบันกองทุน ไม่สามารถกำหนดสัดส่วนการจัดสรรทุนได้อย่างชัดเจน เนื่องจากข้อเสนอที่ได้รับในแต่ละรอบมีคุณภาพแตกต่างกัน ส่งผลให้ไม่สามารถเฉลี่ยการสนับสนุนได้อย่างเป็นธรรม

มีผู้เสนอจำนวนมากเป็นเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 13-25 ปี ผลิตผลงานดีๆ เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม โครงการหลายรายการ ขาดความต่อเนื่องเนื่องจากมีความเสี่ยงสูง

ส่วนบริษัทเอกชน แม้บางกลุ่มจะมีหลักการที่ดี แต่ข้อเสนอกลับไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ขณะเดียวกัน ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกยังมีความเห็นว่าหากปล่อยให้ผ่านไป อาจก่อให้เกิดความเสียหายตามมาก็จะไม่ได้รับทุน

อีกทั้งการพิจารณาข้อเสนอไม่ได้แบ่งแยกกลุ่ม อย่างชัดเจน เช่น กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) กับกลุ่มบริษัทเอกชนขนาดใหญ่ที่มักมีศักยภาพด้านโปรดักชั่นที่เหนือกว่า

ด้วยเหตุนี้ จึงมีแนวคิดในการปรับการจัดกลุ่มผู้รับทุนให้มีลักษณะใกล้เคียงกัน มากขึ้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

สำหรับการนับจำนวนทุนที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ของกองทุน ไม่ตรงกับในแพลตฟอร์มอื่น ในส่วนนี้ เนื่องจากการจัดสรรทุนของกองทุน มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมองค์กรที่สร้างสรรค์ผลงาน เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตที่มุ่งเน้นผลกระทบทางสังคม โดยเฉพาะผู้ผลิตหน้าใหม่ กลุ่มคนรุ่นใหม่ กลุ่มชายขอบ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาจยังไม่มีความพร้อมที่ชัดเจน เพราะหากขาดโอกาส ย่อมไม่เกิดการพัฒนามิประเมินจะพิจารณาว่าผลงานนั้นสามารถสร้าง

การเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อสังคมได้หรือไม่

ในกระบวนการประเมินกองทุนใช้ตัวชี้วัด (KPI) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยพิจารณาจากการเข้าถึงของประชาชนในวงกว้าง การรับรู้ ของสังคม และศักยภาพในการเติบโตของผลงาน หากสามารถสร้างการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของผู้คนได้ ก็ถือว่าเป็นความสำเร็จที่แท้จริง

นอกจากนี้ กองทุนมองไปถึงการผลิตสื่อซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญา ที่ผลิตขึ้นนี้ สามารถนำไปแข่งขันกับต่างประเทศและอยู่ในแพลตฟอร์มของต่างประเทศได้

การนับยอดสื่อไม่ตรงกับหน้าเว็บไซต์ของกองทุนเนื่องจากไม่ได้บังคับผู้ที่ได้ทุนให้ต้องเผยแพร่ที่เว็บไซต์ของกองทุนทั้งหมดหลายค่ายมีช่องทางเผยแพร่

แต่อย่างไรก็ดี ผู้ผลิตที่เผยแพร่ต้องมีหลักฐานการเผยแพร่และการเข้าถึงของประชาชนว่ามากน้อยเพียงใด เพื่อให้กองทุนเก็บรวบรวมไว้เป็นหลักฐานทั้งหมด กรณีสัญญาแบบเจาะจง

ยอมรับว่าโครงการจำนวนมาก บุคลากรของสำนักงานไม่เพียงพอ จำเป็นต้องจ้างเหมาบริการจำนวนมาก ซึ่งได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 อย่างเคร่งครัด

กรณีผลประโยชน์ทับซ้อนและความโปร่งใส ปีที่แล้วมีการร้องเรียนเรื่องการเรียกรับผลประโยชน์ กองทุนได้ตั้งกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ว อยู่ระหว่างเสนอกรรมการเพื่อเผยแพร่ต่อไป

นอกจากนี้ กองทุนพบปัญหาการร้องเรียนว่ามีคนแอบอ้างว่าเรียกรับผลประโยชน์เพื่อได้รับงานจากกองทุน ขอยืนยันว่า กองทุนเป็นระบบมากมีความชัดเจนโปร่งใส หากพบความผิดจะถูกดำเนินการตามกฎหมาย

สำหรับการร้องเรียนเรื่องการพิจารณาทุนที่ไม่เป็นธรรม 17 ราย กองทุนได้เชิญบุคคลกลุ่มนี้เพื่อร่วมพูดคุยและพิจารณาข้อเสนอของกลุ่มคนที่ได้รับทุน โดยห้ามถ่ายภาพเพราะเป็นทรัพย์สินทางปัญญา ชี้แจงและเทียบเคียงเหตุผลระหว่างคนที่ได้กับคนที่ไม่ได้ทุน สร้างความเข้าใจให้ตรงกันจึงได้ขอยุติ

อย่างไรก็ดี สำนักงานกองทุนจะได้เสนอปรับปรุงข้อกฎหมายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และได้เสนอต่อวุฒิสภาพิจารณาในโอกาสต่อไป

ส่วนข้อเสนอแนะกองทุนขอรับไปเพื่อปรับปรุงการดำเนินการ และขอรับข้อสังเกตเพื่อไปสื่อสารผ่านช่องทางสื่อสารของกองทุนต่อไป ■